

dr hab. Izabella Zielecka-Panek prof. US

Cieszyn, 27 maja 2018 r.

Uniwersytet Śląski, Wydział Artystyczny

dziedzina: sztuki muzyczne, dyscyplina: dyrygentura

Recenzja

w przewodzie doktorskim mgr. Jerzego Augustyńskiego w dziedzinie sztuk muzycznych, dyscyplinie dyrygentura, prowadzonym przez Radę Wydziału Sztuki Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie

Zlecniodawca recenzji:

Uniwersytet Warmińsko - Mazurski w Olsztynie, Wydział Sztuki, Instytut Muzyki, pismo z dnia 17.05.2018 r, dotyczące uchwały 98/2017/18, zlecenie podjęte na podstawie uchwały z dnia 14.03.2003 r., o stopniach naukowych i tytule naukowym w zakresie sztuki /Dz. U. z 2014 r. poz. 1852 ze zmianami/ oraz Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 30.10.2015 w sprawie szczegółowego trybu i warunków prowadzenia czynności w przewodzie doktorskim.

Dotyczy:

wszczęcia na wniosek P. mgr. Jerzego Augustyńskiego przewodu na stopień doktora sztuk muzycznych w dyscyplinie artystycznej dyrygentura,

Do nadesłanego mi przez Przewodniczącą Komisji Doktorskiej pisma sygnowanego datą 17.05.2018 r. informującego o decyzji Komisji Doktorskiej Wydziału Sztuki, Uniwersytetu Warmińsko - Mazurskiego w Olsztynie dotyczącej powierzenia mi funkcji recenzenta w przewodzie doktorskim mgr. Jerzego Augustyńskiego, został dołączony egzemplarz pracy doktorskiej w wersji papierowej i elektronicznej wraz z nagraniem audio koncertu doktorskiego z dnia 2 maja 2014 roku. Do pracy nie zostały dołączone do wglądu recenzenta kserokopie lub wersje elektroniczne partytur wykonywanych utworów.

Dane o kandydacie:

Jerzy Augustyński urodzony 15 września 1958 roku w Tarnowie. Ukończył studia w Instytucie Wychowania Muzycznego WSP im. Jana Kochanowskiego w Kielcach oraz studia chór mistrzowskie w Akademii Muzycznej im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy. Jest również absolwentem studiów podyplomowych o specjalności Zarządzanie Kulturą w Wymiarze Europejskim, ukończonych na wydziale Twórczości, Interpretacji i Edukacji Muzycznej w krakowskiej Akademii Muzycznej. Pod kierunkiem dr Roberta L. Morrisa z USA odbył warsztaty interpretacji chóralnej muzyki afroamerykańskiej. Wielokrotnie uczestniczył w kursach doskonalenia wokalnego i seminariach dla dyrygentów, zarówno w kraju jak i za granicą.

Szacunek i zamiłowanie do kultury a szczególnie do muzyki wyniósł z domu rodzinnego. Jest wychowankiem chóru chłopięco-męskiego "Słowiki" pod dyrekcją Stanisława Steczkowskiego. W latach 1980 - 2000 pracował jako instruktor muzyki i korepetytor w klasach chóralskich utworzonych przez Stanisława Steczkowskiego w Miejskim Domu Kultury. Od 1984 roku jest nauczycielem w Szkole Podstawowej Nr 1 w Stalowej Woli, gdzie obecnie prowadzi zajęcia w klasach o profilu artystycznym.

W 1985 roku założył Chór Kameralny MDK, z którym jako dyrygent odbył ponad 650 koncertów na scenach krajowych i zagranicznych, m. in. w Austrii, Belgii, Bułgarii, Czechosłowacji, Francji, Holandii, Meksyku, Słowacji, Niemczech, Serbii i Czarnogórze, na Ukrainie, Węgrzech i we Włoszech. Dzięki jego pracy i zaangażowaniu Chór Kameralny MDK odnosi sukcesy, m. in. został laureatem 6 konkursów ogólnopolskich i międzynarodowych, reprezentował Polskę na 7 światowych i międzynarodowych festiwalach, odbył 32 zagraniczne podróże koncertowe do krajów Europy i Ameryki.

Zasiada w jury festiwalu, konkursów i przeglądów. Jest autorem szkolnego programu edukacyjnego z dziedziny muzyki i wykładowcą na warsztatach wokalnych. Prowadzi też zajęcia z dziedziny "Emisja głosu w mowie zawodowej" dla nauczycieli.

Za osiągnięcia w pracy artystycznej, pedagogicznej i społecznej został uhonorowany m.in.:

- Srebrnym Krzyżem Zasługi za wzorowe, wyjątkowo sumienne wykonywanie obowiązków wynikających z pracy zawodowej (postanowieniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej dnia 19 listopada 2002 roku),
- tytułem Zasłużony Działacz Kultury,
- tytułem Zasłużony Dla Miasta Stalowa Wola,
- Złotą Odznaką Polskiego Związku Chórów i Orkiestr,
- Dyplomem Ministra Kultury za całokształt działalności w dziedzinie twórczości artystycznej, upowszechniania i ochrony dóbr kultury,
- medalem Zasłużony Dla Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Stalowej Woli,
- nagrodą Zarządu Województwa Podkarpackiego za szczególne osiągnięcia w dziedzinie kultury i sztuki w 2010 roku.

Ocena pracy doktorskiej:

Na pracę doktorską Pana mgr. Jerzego Augustyńskiego zatytułowaną *Znaczenie chóralnej muzyki sakralnej w aspekcie kształcenia wokalnego chórzysty* składają się dwa elementy:

1. dzieło artystyczne zarejestrowane na nośniku elektronicznym (płyta CD)
2. opis dzieła artystycznego

Nagranie CD przedstawione w postępowaniu przewodowym jest prezentacją utworów zaprezentowanych podczas koncertu pt. *Ave Regina Caelorum zapomniane i nieznane perły muzyki religijnej* z dnia 2 maja 2014 roku, który odbył się w Klasztorze Braci Mniejszych Kapucynów w Rozwadowie. Jednak mam zastrzeżenia do przedstawionej płyty CD, ze względu na to, iż nie jest to rzeczywista, żywa rejestracja koncertu z dnia 2 maja 2014 roku, lecz zbiór poszczególnych utworów. Nie została również przedłożona płyta DVD.

W realizacji dzieła artystycznego udział wziął Chór Kameralny Miejskiego Domu Kultury w Stalowej Woli, Chór Vox Coelestis Wyższej Szkoły Informatyki

i Zarządzania w Rzeszowie, Orkiestra Kameralna Państwowej Szkoły Muzycznej I i II stopnia im. Mieczysława Karłowicza w Mielcu. Całość poprowadził Jerzy Augustyński, zaś słowem opatrzył Piotr Jackowski.

Godny podziwu jest fakt, iż doktorat przez ponad 30 lat nieprzerwanie prowadzi Chór Kameralny Miejskiego Domu Kultury w Stalowej Woli, angażując śpiewaków zróżnicowanych pokoleniowo do kultywowania tradycji śpiewaczych poprzez śpiew w amatorskim zespole. Doktorant poszukuje i stale poszerza repertuar zespołu, przez co czyni działania chóralne bardziej atrakcyjnymi i interesującymi dla przeciętnego śpiewaka.

Za Doktorantem: „celem pracy doktorskiej była próba wykazania walorów dydaktycznych chóralnej muzyki sakralnej w rozwoju wokalnemu śpiewaka. W celu wskazania potencjalnych możliwości tego repertuaru dla rozwoju wokalnemu chórzysty i całego zespołu, dość wnikliwie przeanalizowane zostały wybrane utwory religijne na stałe zapisane w kanonie europejskiej kultury muzycznej, jak i współczesne dzieła. Podstawowe kryterium wyboru stanowiła różnorodność problemów wokalnych, ale również wzięte zostało pod uwagę ich zróżnicowanie pod względem charakteru. Istotnym był też poziom trudności.”

Na program koncertu złożyły się znane i w większości popularne kompozycje z kanonu chóralnej muzyki religijnej a cappella (10 utworów) po kompozycje wokально-instrumentalną G.G. Gorczyckiego. Zastanawia podtytuł koncertu „*zapomniane i nieznanne perły muzyki religijnej*”, gdyż większość zaprezentowanych utworów to bardzo popularne kompozycje wykonywane przez szereg chórów.

Na program koncertu złożyły się:

1. antyfona Joana Cererols'a *Regina Coeli* z partią b.c. realizowaną na organach.
2. Blok utworów kompozytorów muzyki dawnej:
  - Melchiora Vulpiusa *Spiritus sancti gratia*,
  - Tomasa Luisa de Victorii *Ave Maria*,
  - Wacława z Szamotuł *Alleluja, chwalcie Pana*,
  - Mikołaja Gomółki *Szczęśliwi, którzy się Pańskim zakonem sprawują*.
3. Blok składający się z utworów europejskich kompozytorów współczesnych, inspirowanych chorałem gregoriańskim:
  - Zoltana Kodalya *Veni Emmanuel*,
  - Maurice'a Durufle'a *Ubi Caritas*,
  - Gianmartino Marii Durighello *Veni electa mea*,
4. Blok składający się z utworów polskich kompozytorów współczesnych, inspirowanych chorałem gregoriańskim.
  - Tadeusza Paciorkiewicza *Ave Regina caelorum*,
  - Stanisława Moryto *Ecce nunc benedicite Dominum*,
  - Andrzeja Koszewskiego *Zdrowaś Królowno Wyborna*.
5. Motet *In virtute tua* Grzegorza Gerwazego Gorczyckiego na chór i orkiestrę smyczkową oraz basso continuo oparty na 21 Psalmie Dawidowym.

Dobór repertuaru został oparty w głównej mierze na muzyce dawnej bądź kompozycjach współczesnych kompozytorów, którzy czerpali inspirację z chorału gregoriańskiego. Temat stanowił o muzyce sakralnej w kształceniu wokalnym, dlatego ciekawszym, dającym pełny obraz tematu byłoby umieszczenie również kompozycji klasycznych, czy romantycznych. W temacie pracy nie ma odniesienia tylko do muzyki dawnej lub inspirowanej muzyką dawną. Jednak zróżnicowanie partytur, mimo tego braku, daje satysfakcjonujący obraz możliwości wykorzystania repertuaru określającego temat.

Podczas koncertu nie udało się uniknąć niedoskonałości wokalnych zarówno w wykonawstwie muzyki dawnej jak i współczesnej. Wielokrotnie Doktorant rozpoczyna utwór w innej tonacji niż jest on zapisany we fragmentach partytur zaprezentowanych w opisie dzieła. (Niestety partytury utworów nie zostały umieszczone w pracy ani przedstawione do wglądu recenzentowi). Nie jest wiadome, czy celowo została zmieniona tonacja, czy nastąpiła pomyłka w podaniu tonacji, czy też zespół odebrał niepoprawnie dźwięki, nagranie CD utworów nie jest poprzedzone podaniem dźwięków. Sytuacja taka występuje w następujących utworach: np. Melchiora Vulpiusa *Spiritus sancti gratia*, utwór zapisany w e -moll, chór rozpoczyna od es-moll, Mikołaja Gomółki *Szczęśliwi, którzy się Pańskim zakonem sprawują* – utwór powinien rozpocząć się od d-moll, a rozpoczyna się od cis-moll, Gianmartino Maria Durighello *Veni electa mea*, ponownie chór rozpoczyna śpiew pół tonu niżej, Tadeusza Paciorkiewicza *Ave Regina caelorum* rozpoczyna się od dźwięku e , a zgodnie z partyturą powinien podany zostać dźwięk f, Stanisława Moryto *Ecce nunc benedicite Dominum* Doktorant zapisał w opisie, iż jest skala in e, a zespół śpiewa in d. W przypadku tego utworu trudno odnieść się do prawidłowej tonacji, ponieważ nie został umieszczony w pracy żaden fragment partytury. Jeżeli Doktorant z przyczyny wykonawczych chóru zmienił tonację utworu, taka zmiana powinna zostać odnotowana w opisie „działa artystycznego” z uzasadnieniem powodu zmiany tonacji.

Dokonując wyboru utworów stanowiących „dzieło artystyczne” Doktorant wziął pod uwagę walory dydaktyczne w aspekcie rozwoju techniki wokalnej i świadomości wykonawczej śpiewaków. Duże znaczenie przy wyborze kompozycji miał ich stopień trudności, który autor starał się dostosować do możliwości wykonawczych zespołu. Jednak często utwory okazały się nazbyt trudne dla śpiewaków. Występuje wiele problemów intonacyjnych, w większości utworów chór kończy co najmniej pół tonu niżej w stosunku do rozpoczęcia utworu.

Całość prezentacji muzycznej jest w jednolitym, wręcz jednostajnym brzmieniu zespołu. Powinna być to zaleta koncertu, jednak zróżnicowanie stylu, trybu, interpretacji tekstu wymagałoby zróżnicowania stylistycznego i interpretacyjnego. W podsumowaniu pracy mgr Jerzy Augustyński pisze: „ze względu na różnorodność stylistyczną prezentowanych kompozycji ważnym było uwrażliwienie zespołu na aspekty wykonawcze, charakterystyczne dla poszczególnych utworów. Tu zwracano uwagę na realizację prozodii, frazowania, artykulacji, dynamiki oraz nabycie świadomości wokalnej dotyczącej wykonania poszczególnych elementów”. Zróżnicowanie stylistyczne między muzyką dawną, a muzyką współczesną nie zostało dostatecznie osiągnięte. Jednak pozytywnie ocenić należy frazowanie w utworach oraz staranne prowadzenie motywów polifonicznych.

Na szczególną uwagę zasługuje utwór wokalnoinstrumentalny *In virtute tua* Grzegorza Gerwazego Gorczyckiego. W kompozycji wykorzystana jest bogata technika imitacyjna, homofoniczna i koncertująca. Zawiera również elementy concerto grosso. Więszemu zespołowi wokalnemu przeciwstawiony jest kameralny skład instrumentalny. W ramach tego zespołu wokalnoinstrumentalnego kompozytor wydziela mniejsze grupy, wobec czego powstają krótkie concertina przeciwstawiane z pełną obsadą, zarówno wokalną, jak i instrumentalną. Partie odznaczają się bogatymi środkami ozdobnymi. Chór Kameralny Miejskiego Domu Kultury w Stalowej Woli i Orkiestra Szkoły Muzycznej I i II st. w Mielcu pod dyrekcją Doktoranta poradziły sobie pozytywnie z wieloma środkami technicznymi występującymi w kompozycji G.G. Gorczyckiego: imitacją, solową i zespołową postacią concertina oraz tutti, przeciwstawianie faktury polifonicznej homofonii. Podczas wykonania tej kompozycji nie było większych problemów intonacyjnych w zespole chóralnym.

Należy zwrócić pozytywną uwagę na walory wykonawcze partii organowej zarówno w utworze *Regina Coeli* jak i *In virtute tua*, gdzie partia instrumentu realizowana jest w sposób niezwykle punktualny.

Całość dzieła artystycznego przedstawionego w załączonym do dokumentacji nagraniu CD, mimo kilku dyskusyjnym elementów, oceniam pozytywnie, uznając, że spełnia ono warunki określone w Art. 13.1 o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki z dnia 14 marca 2003 r. (Dz. U. Nr 65, poz. 595, z późniejszymi zmianami).

Zespół tworzą w większości niewykształceni muzycy, w przekroju wiekowym 16-73 lata co usprawiedliwia problemy intonacyjne, zbyt małą wyrazistość tekstu czy zachowawcze zróżnicowanie dynamiki i artykulacji. Koncert został zarejestrowany w warunkach koncertowych, wykonany przez zespół amatorski, dla którego zaprezentowany program był z pewnością wyzwaniem wykonawczym. Warunki te należy uznać jako usprawiedliwienie niedociągnięć, tym bardziej iż problemy te spotkać można w wielu zespołach amatorskich.

Praca doktorska-opis dzieła:

Rozprawa - opis dzieła artystycznego zawarta jest na 180 stronach, poprzedzona wstępem oraz dopełniona bibliografią (26 pozycji zwartych w języku polskim, 12 artykułów, 23 źródła internetowe, 3 pozycje w języku angielskim), spisem rysunków, spisem tabel, spisem przykładów nutowych oraz streszczeniem w języku polskim i angielskim.

Pozytywnie ocenić należy wykorzystanie konsultacji Doktoranta w zakresie zagadnień dotyczących rysu historycznego i analizy formalnej utworów niniejszej pracy, co zostało zasygnalizowane we wstępie pracy.

W rozdziale I opisu dzieła artystycznego przedstawiony jest rozwój chóralnej muzyki sakralnej na przestrzeni wieków od średniowiecza przez renesans, barok, klasycyzm, romantyzm po muzykę XX wieku i współczesną. Opisane zostały poszczególne okresy rozwoju muzyki sakralnej ze szczegółowym omówieniem

ukształtowanych w nich form. Może nawet nazbyt szczegółowo w nawiązaniu do potrzeb niniejszej dysertacji omówiono rys historyczny szczególnie średniowiecza i renesans. Nie ma jednak konsekwencji w opisie poszczególnych epok. Średniowiecze i renesans posiadają szczegółowy opis historyczny, a także omówienie przedstawicieli z życiorysem i twórczością oraz formami muzycznymi danej epoki. Interesująca jest prezentacja muzyki polskiej tych okresów. Barok, klasycyzm, romantyzm natomiast opisane zostały w kilkunastu zdaniach, kompozytorzy zaledwie wymienieni, bardzo krótko przedstawiono formy wokalne-instrumentalne, natomiast muzyka polska nie występuje zupełnie.

Całość rozdziału pierwszego zawarta została na 52 stronach. Opiera się w większości na podstawowej literaturze: Jerzy Chomiński i Krystyna Wilkowska - Chomińska *Historia muzyki*, Józef Władysław Reiss *Mala historia muzyki*, Bogusław Schäffer *Dzieje muzyki*.

W II rozdziale omówione zostały wybrane zagadnienia techniki wokalne, odnoszące się do kształcenia wokalnego chórzysty. Autor przedstawił w nim metodę pracy nad emisją głosu w oparciu o doświadczenie Jadwigi Gałęskiej-Tritt. Metoda ta zakłada, że śpiewak stanowi psychofizyczną jedność. Zabrakło szerszego spojrzenia na literaturę przedmiotu oraz konfrontacji z innymi metodami pracy, co znacząco uargumentowałoby wybór przedstawionej metody kształcenia wokalnego. Dobór literatury przedmiotu bardzo podstawowy. Monika Kucińska *Podstawy wiedzy wokalne dla dyrygentów chóralnych i nauczycieli emisji głosu*, Michał Roma Szulik *Chór w kościele* oraz krótkie cytaty Haliny Sobierajskiej, Wiktora Bragy. Rysunki zaczerpnięto z pozycji zwartych Jadwigi Gałęskiej Tritt *Śpiewam solo i w zespole*, Bogumiły Tarasiewicz *Mówię i śpiewam świadomie*.

Rozdział zawarty jest na 23 stronach, zawiera dużą ilość rysunków, co wpływa na zrozumienie problematyki zawartej w tej części opisu dzieła.

III rozdział to główna i najważniejsza część opisu dzieła odnoszący się do analizy wybranych utworów muzyki sakralnej w aspekcie kształcenia wokalnego. Autor zawarł w nim informacje dotyczące wybranych utworów: rys historyczno – semantyczny, a także szczegółową analizę dzieła w postaci podstawowych informacji o utworze: data powstania, ilość taktów, tonacja, metrum, tempo, budowa, aparat wykonawczy, dynamika, artykulacja, tekst, język oraz analizy formy i treści: przedstawiono tekst oryginalny z tłumaczeniem na język polski, ujęte w postaci tabeli. Zostały najpierw zaprezentowane życiorysy kompozytorów oraz przeprowadzona analiza formalna każdej kompozycji, w głównej mierze oparta na analizie harmonicznnej a następnie przedstawione problemy wykonawcze. Bardzo szczegółowa analiza formalna utworów, która stanowi prawie zawsze znaczną część opisu kompozycji nie ma związku z tematem pracy, tym bardziej, iż problemy wykonawcze przedstawione są powierzchownie, często powtarzając się w kolejnych utworach z propozycją zastosowania takich samych rozwiązań.

Prawidłowo skonstruowany jest problem w utworze, jednak proponowane ćwiczenia zostały przedstawione w bardzo niedokładny sposób, bez konkretnych przykładów. Dla przykładu często pojawia się zwrot „proponowane ćwiczenia: ćwiczenia oddechowe i uzyskanie u śpiewaka kontroli natężenia strumienia wydychanego powietrza” (str.79, 86, 95,96,101 itd.)

Nieco wątpliwości budzi strona językowa pracy. Pojawiają się błędy stylistyczne, logiczne. Nie udało się ustrzec Autorowi przed błędami interpunkcyjnymi, a także powtórzeniami tego samego tekstu np. str. 142 i 144, błędnie opisaną tabelą str. 98.

Jednak biorąc pod uwagę walory pracy merytorycznej, dydaktycznej i artystycznej stwierdzam, że mgr Jerzy Augustyński wykazał się odpowiednią wiedzą teoretyczną i przygotowaniem w dyscyplinie artystycznej dyrygentura.

Konkluzja

Po zapoznaniu się z przedstawioną dokumentacją oraz pracą doktorską w postaci dzieła artystycznego *Ave Regina Caelorum* i jego opisu **Znaczenie chóralnej muzyki sakralnej w aspekcie kształcenia wokalnego chórzysty** stwierdzam, że Doktorant mgr Jerzy Augustyński wnosi wkład w rozwój dyscypliny dyrygentura.

Całość dzieła artystycznego przedstawionego w załączonym do dokumentacji nagraniu oraz opisie dzieła oceniam pozytywnie, uznając, że spełnia ono warunki określone w Art. 13.1 o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki z dnia 14 marca 2003 r. (Dz. U. Nr 65, poz. 595, z późniejszymi zmianami).

Tym samym wnioskuję o przyznanie mgr. Jerzemu Augustyńskiemu stopnia doktora w dziedzinie sztuki muzyczne, dyscyplinie dyrygentura.

dr hab. Izabella Zielecka-Panek prof. UŚ